

JUAN ANTONIO RAGA

“ELS CIENTÍFICS REPRESENTEM UN PAPER DE DENÚNCIA IMPORTANTÍSSIM”

Amanda Gascó

JUAN ANTONIO RAGA ÉS UN BEN CONEGUT GUARDIÀ DE LA VIDA MARINA. PORTA EL TIMÓ DE LA UNITAT D'INVESTIGACIÓ DE ZOOLOGIA MARINA DE L'INSTITUT CAVANILLES. LA BRÚIXOLA D'AQUEST CENTRE DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA SEGUEIX UNA DIRECCIÓ BEN CLARA: ESTUDIAR LA BIODIVERSITAT I L'EVOLUCIÓ BIOLÒGICA. PERÒ FA UNS MESOS L'INSTITUT VA SOFRIR UN DUR COLP, LES FORTES PLUGES DE SETEMBRE INUNDAREN PART DE LES INSTAL·LACIONS. COM A CONSEQÜÈNCIA S'HAN PERDUT MOSTRES I COL·LECCIONS BIOLÒGIQUES DE GRAN VALOR. MALGRAT ELS CONTRATEMPES, EL LABORATORI DE ZOOLOGIA MARINA CONTINUA EL SEU RUMB COM A NAU CAPITANA EN L'ESTUDI D'ESPÈCIES TAN FASCINANTS COM ELS DOFINS, ELS CATXALOTS O LES BALENES.

Fotos entrevista: Miguel Lorenzo

En quina mesura han afectat les inundacions els materials d'estudi de l'Institut Cavanilles?

En el cas de la unitat de zoologia marina podríem dir que *sols* s'han perdut materials de vint anys de treball. Des del meu punt de vista les pèrdues més greus les ha sofertes el grup d'estudis entomològics, perquè l'aigua va fer desaparèixer tipus de diverses espècies i exemplars procedents del segle XIX, autèntiques joies. El major problema és precisament la dificultat de donar valor econòmic a mostres biològiques que en molts casos són irremplaçables pel fet que no es poden comprar i són fruit del treball de molts anys. En aquest sentit, les pèrdues i les actuacions de les persones per salvar de les aigües tot el que podien em van recordar el tristament cèlebre incendi del rectorat de la nostra universitat, en 1932, que va delmar, entre altres coses, el magnífic museu d'història natural que existia en l'edifici del carrer de la Nau.

Quines mesures s'estan duent a terme per normalitzar la situació?

Recuperar les instal·lacions i materials no serà una tasca senzilla. El problema bàsic, que és l'obtenció d'espais segurs, ja s'està solucionant. No obstant això, l'ordenació i neteja dels materials que aconseguirem salvar i, en general, la recuperació normal dels equips d'investigació crec que tardarà almenys un any.

Aleshores, aquest malaurat imprevist ha fet que es paralitzi algun dels projectes del seu grup de treball?

La inundació va afectar directament diversos projectes en marxa, especialment els estudis de laboratori, però també els dels camps que requereixen posteriors anàlisis de mostres al laboratori. En concret dos estudis pa-

rasitològics de peixos, un de la Comissió Europea i l'altre del Ministeri de Ciència i Tecnologia, s'han paralitzat i hem demanat que es prorroguen per poder-los finalitzar adequadament. Ara bé, en tenim d'altres que per estar en fase incipient o per basar-se en treballs al mar han estat afectats parcialment amb l'única pèrdua de mostres congelades.

Vist que no tot està perdut i que els motors dels equips d'investigació estan en marxa malgrat els greus contratemps, explique'ns alguns d'aquests estudis amb els qual continuen endavant.

Nosaltres participem ara en un projecte molt important a nivell estatal, que porta a terme el Ministeri de Medi Ambient. Es tracta de determinar les àrees d'interès per a la conservació dels cetacis de la Mediterrània: quines espècies hi ha, on són, on es reproduïxen... A partir d'aquesta informació caldrà esbrinar quins són els factors que amenacen aquestes àrees, que quasi sempre són de caire socioeconòmic. Aquesta tasca la fem traçant una espècie de mapes a través de censos aeris en zig-zag o paral·lels a la costa. Això ens permet observar i determinar el nombre de bandades i els individus que les integren i, per mètodes estadístics, es realitza una extrapolació per estimar l'abundància relativa de les poblacions que hi ha. Tot aquest procés és necessari per poder proposar les zones estudiades a la Unió Europea com a àrees marines per protegir.

Ja han localitzat algunes d'aquestes àrees?

Duem més d'un any de projecte i ja en tenim algunes clarament candidates a ser protegides. Hem trobat poblacions anomenades residents i algunes d'aquestes són espècies molt amenaçades, que a més, hi viuen tot

Rorqual comú envestit per una embarcació pesant. Port de València. (Foto: J.A. Raga.)

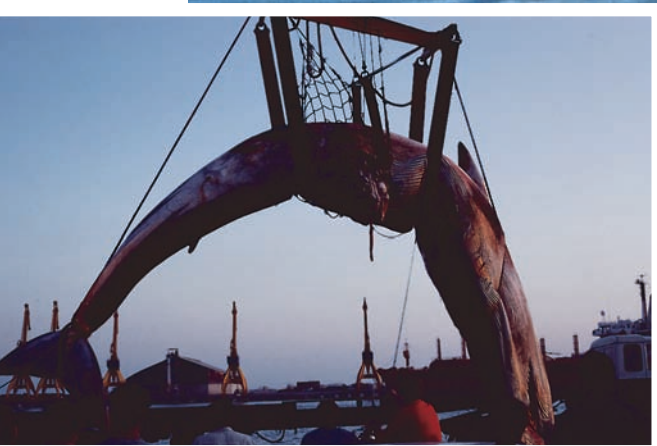
Dofí comú davant de les costes d'Alacant. (Foto: J. Salinas.)

Illes Columbretes i dofins mulars davant.
(Foto: A. Sánchez.)

A la imatge, dofí mular vora les illes Columbretes.
(Foto: A. Sánchez.)

Rorqual comú envestit per una embarcació pesant.
Port de València. (Foto: J.A. Raga.)

Mortalitat de dofins llistats per una epidèmia localitzada a principis dels anys 90. (Foto: J.A. Raga.)

«LA GENT NO ÉS CONSCIENT DE LA VARIETAT D'ESPÈCIES QUE TENIM ACÍ. TROBAR-TE A UNES 30 MILLES DE VALÈNCIA BALENES, CATXALOTS, DOFINS, CAPS D'OLLA CREC QUE ÉS CRIDANER»

l'any. Les illes Columbretes són un d'aquests llocs. I és que durant la primavera hi havia balenes! La gent no és conscient de la varietat d'espècies que tenim ací. Trobar-te a unes 30 milles de València balenes, catxalots, dofins, caps d'olla crec que és cridaner. Com que les Columbretes ja són una reserva marina, no crec que tinguem massa problemes, però el que volem és que l'àrea de protecció siga més extensa que l'actual.

En aquesta mateixa línia, quins altres projectes porta entre mans la seua unitat de treball?

Des de fa vint anys duem a terme un projecte centrat en l'atenció als animals que apareixen ferits i encallats. Els estudiem i intentem recuperar-los, els marquem i els soltem. Però també en molts casos estudiem les causes de les morts per prevenir el que puga ocórrer. Això ha fet que tinguem creada una xarxa de coordinació on actuen diverses institucions com el centre d'emergència de la Generalitat, la Universitat de València i la Conselleria de Medi Ambient, que controla tots els animals que encallen a la costa durant les 24 hores de tots els dies de la setmana. Si l'animal mor o ja és mort, el portem ací, a l'Institut Cavanilles, perquè disposem d'uns dispositius fantàstics per fer la necròpsia. Realitzem una tasca una mica de forenses, per així descobrir quines causes han motivat la mort de l'animal. Això permet elaborar uns informes anuals perquè la Conselleria sàpiga quin és l'estat de salut del mar.

Per tant, podem dir que han creat un servei d'urgències permanent que abasta tota la costa valenciana, no és així?

Com a conseqüència d'aquesta actuació fa temps que es plantejà la possibilitat de crear un centre de coordinació d'encallaments de cetacis a tota la Mediterrània. Aquesta iniciativa va ser presentada per l'Estat Espanyol fa poc dins del pla d'acció del Mediterrani de l'ONU i va ser acceptada. La seua s'establirà a València i la Universitat de València crearà els mitjans per desenvolupar aquest centre de prevenció d'encallaments anomenat Medaces.

S'endevina en les seues paraules que amb la creació del Medaces hi haurà un abans i un després en les accions de conservació de les espècies de la Mediterrània.

Efectivament, perquè es pretén crear una base de dades en la qual tots els estats de la Mediterrània hi participaran. Aquestes dades serviran per presentar anualment quines espècies han aparegut, quines característiques presentaven i quines mostres hi ha per a posteriors anàlisis de tots els països mediterranis. Amb això qualse-

vol estudiós, des del seu ordinador, podrà analitzar qualsevol espècie i quins problemes té. Però aquesta iniciativa va molt més enllà, vol convertir-se en un fòrum internacional d'experts i de gestors en matèria de política ambiental. També pretenem impulsar la formació, crear una massa crítica d'especialistes, que tinguin una certa experiència en el tema i siguin capaços d'estudiar, cadascun al seu país, amb la mateixa metodologia i tècniques, de manera que la informació que s'obtinga a tota la Mediterrània siga homogènia. Sobretot volem impulsar aquest aspecte a països nord-africans en vies de desenvolupament. Per acabar, caldrà que siguem capaços de generar, diguem-ne, un telèfon roig per a donar respostes immediates o coordinar accions ràpides per a casos excepcionals o catàstrofes naturals. Per exemple, l'any 1990 hi va haver una mortaldat de milers de dofins a la Mediterrània i la nostra universitat, junt amb altres com la de Barcelona, intentàrem coordinar-nos per saber què fer. En aquest sentit, a països com França, Espanya o Itàlia hi ha certa capacitat de resposta, però òbviament als altres països de la Mediterrània, no. Ara el centre permetrà que qualsevol país s'hi adrece, ens plantege el problema i puguem donar solucions.

De tota manera, des del moment que els exemplars afectats poden campar per tot arreu, la mar suposa un entrebanc a l'hora d'afrontar una possible epidèmia. La veritat és que no puc imaginar un grup d'experts localitzant els exemplars, un per un, amb la intenció de donar-los un tractament.

[Somriu.] Les varetes màgiques no existeixen. Depèn de les característiques. Si es tracta d'espècies molt protegides i hi ha molt pocs exemplars, com en el cas del llop marí, es poden plantejar intervencions. Però així i tot també es corren riscos, perquè pot existir la possibilitat d'introduir alguna cosa que no siga l'adequada. Aquest mètode no està exempt de controvèrsia, però s'han suggerit aquest tipus d'actuacions a petita escala, amb poblacions molt reduïdes i molt amenaçades.

Vistes les dificultats, queda patent que més val intentar ser previnguts.

El que cal és treballar en la conscienciació i l'educació de la gent perquè s'adone que la mar no és una depuradora inesgotable, més aviat tot el contrari. Crec

que és imprescindible que la ciutadania prenga consciència de la necessitat de preservar el seu entorn. I és una qüestió egoista, perquè en primer lloc, la Comunitat Valenciana viu del turisme del mar, per això mateix cal preservar-lo, perquè si no la gent no vindrà. D'altra banda, si ens carreguem la mar, ens estem carregant també el planeta. Malauradament hi ha gent que no veu més enllà de la immediatesa de les catàstrofes concretes i després ja se n'obliden. El cas d'Aznalcóllar és ben il·lustratiu. Escoltaràs: "Aznalcóllar! No, ja ha passat". No, no, no, cal pensar què fer perquè no torne a ocórrer, com s'han de vertebrar les economies per evitar que això es repetesca. En el nostre cas, hi juguen diversos factors, com ara evitar llençar a la mar residus agrícoles o els fems urbans. Cal educar també perquè els processos econòmics siguin compatibles amb la preservació del nostre paisatge natural: buscar un desenvolupament sostenible. I tampoc no es tracta de preservar les espècies en urnes, sinó de trencar amb els vells tabús i esquemes.

**«TAMPOC ES TRACTA DE
PRESERVAR LES ESPÈCIES
EN URNES, SINÓ DE
TRENAR AMB ELS VELL
TABÚS I ESQUEMES»**

Entrant més a fons en aquest tema, quines creu que són les principals amenaces per a la biodiversitat marina?

En general l'alteració dels hàbitats naturals és un dels principals problemes per a la conservació de la biodiversitat. En el cas dels mamífers marins, que representen el 60% de les espècies marines incloses al catàleg nacional

d'espècies amenaçades, l'impacte pesquer de la indústria balenera espanyola va ser molt fort fins als anys 70 aproximadament. Va afectar especialment mamífers marins com les balenes o els dofins, espècies a les quals en l'actualitat hem d'afegir problemes de regressió per la contaminació i l'activitat pesquera. En aquest sentit, moltes vegades els exemplars s'encallen a les xarxes i en altres casos moren per falta de recursos. I és que els recursos del mar que nosaltres explotem algú els sofreix.

Però justament els científics són peces fonamentals per intentar canviar aquesta situació, no li sembla?

Crec que els científics representem un paper de denúncia importantíssim, perquè hem d'aportar amb rigor les informacions i les evidències, no sols als governs, sinó a institucions internacionals. Hem de jugar a aquests dos nivells perquè quan es presente el problema es prenguen mesures.